

Așteptându-l pe Oedip

La ora la care aceste rânduri ajung sub ochii cititorilor, probabil că marele eveniment al Festivalului „Enescu” – spectacolul *Oedip* al Operei de Stat din Viena – s-a consumat deja; în clipa când le scriu, însă, am în minte câteva dintre montările anterioare lui, pe care am avut șansa de a le cunoaște în-deaproape.

Din păcate, la 120 de ani de la nașterea lui Enescu și la 65 de la premiera absolută a operei sale (13 martie 1936, Opera Mare din Paris), montările lui *Oedip* încă se mai pot număra pe degetele celor două mâini: 6 martie 1956, Teatrul „La Monnaie” din Bruxelles; 22 septembrie 1958, Opera din București; 8 mai 1971, Opera din Saarbrücken; octombrie 1978, Teatrul Mare din Varșovia; iulie 1981, Festivalul de la Lucerna; septembrie 1991, din nou Opera din București; septembrie 1995, tot Opera din București. Cât despre regizori, ei sunt abia destui pentru degetele unei singure mâini, căci regretatul Jean Rânzescu a realizat spectacolele din 1958, 1971 și 1978, iar Cătălina Buzoianu, pe cele din 1981 și 1991. Cum ambii și-au repetat creația regizorală, numărul reprezentărilor scenice distincte ale operei enesciene se reduce și el la cinci. Asta, desigur, dacă facem abstracție de montarea lui Götz Friedrich de la Operele din Berlin și Viena, înscrisă acum în Festivalul „Enescu” de la București.

Cum lesne se poate observa, cele mai multe dintre respectivele premiere marcau aniversări: cea de la Bruxelles – 20 de ani de la lansarea lui *Oedip* și un an de la moartea lui Enescu; cea de la Saarbrücken – 90 de ani de la nașterea compozitorului și 35 de la lansarea operei sale; cea de la Lucerna – centenarul autorului și 45 de ani de la lansarea operei; cea de la București, din 1991 – 110 ani de la naștere și 55 de ani de la lansare; în fine, cea din 1995 – patru decenii de la moartea lui Enescu. Ce-i drept, și în răstimpurile dintre aceste sărbătoriri capodopera enesciană a mai circulat prin lume – fie în formula ei de spectacol al Operei bucureștene, în versiunea Jean Rânzescu (mai 1963, Paris; mai 1965, Sofia; august 1966, Atena; mai 1970, Wiesbaden; octombrie 1975, Berlin; august 1984, Moscova), fie în aceea de concert (mai 1960, Moscova; ianuarie 1975, Stockholm; septembrie 1998, București) –

foto: Octavian Tîbăr

Oedipe de George Enescu, regia: Andrei Șerban, Opera Națională din București

însă reprezentarea cea mai bogată a cunoscut-o la centenarul din 1981, când, pe lângă spectacolul de la Lucerna și acela tradițional de la București, au mai putut fi urmărite încă două realizări (ambele, românești): concertul-spectacol al lui Ion Baci, cu participarea „Eurythmum”-ului din Stuttgart (prezentat întâi la Iași și apoi la București, în Festivalul „Enescu”) și filmul de televiziune al Olimpiei Arghir.

Această teribilă sărăcie a „carierii” lui *Oedip* – atât de nedreaptă în raport cu valoarea operei! – se explică numai și numai prin extraordinarele eforturi pe care le pretinde montarea sau doar reprezentarea ei curentă (ba chiar și simpla execuție în concert!). Căci, altminteri, partitura lui Enescu este ideală pentru ceea ce trebuie să fie genul la ora actuală: cum îmi spunea unul dintre interpreții lui *Oedip* (Jerzy Artysz, căruia i-am luat un interviu în timpul repetițiilor pentru montarea varșoviană), „acum, când noi, oamenii care trăim azi, cerem să vedem operă nu numai cântată, ci și jucată, această lucrare ne dă posibilitatea de a face un teatru cu adevărat modern, în întregul înțeles al cuvântului”.

Acel „teatru cu adevărat modern” avea în 1978 deja două decenii vechime, dar anii trecuseră peste montarea lui Jean Rânzescu fără să lase urme! Deși nu sunt nici pe departe adepta „spectacolelor de muzeu”, cred cu toată tăria că acel *Oedip* din 1958 ar fi trebuit păstrat cu sfințenie în repertoriul Operei bucureștene, până astăzi și mai departe, oricâte alte versiuni regizorale ale aceleiași lucrări ar fi fost (și ar fi trebuit să fie!) create între timp pe aceeași scenă... Cu un efort considerabil

redus, prin întreținerea neîntreruptă a pregătirii muzicale (de departe cea mai laborioasă și mai dificilă), am fi putut urmări acum, pe parcursul celor trei săptămâni ale Festivalului „Enescu”, și cele trei variante bucureștene ale lui *Oedip*. Una semnată de Jean Rânzescu, valorificând, sub semnul forței dramatice și al expresivității plastice, contribuția remarcabilă a scenografiei lui Roland Laub, spre a conferi muzicii lui Enescu (cântată în limba română... aproape integral!) capacitatea de a-i subjugă chiar și pe spectatorii străini și prin excelență conservatori (cum s-a întâmplat – de pildă – la Moscova, în 1984, unde din sala arhiplină de la Bolșoi n-a plecat nici măcar un singur om pe parcursul celor patru ore ale reprezentației, iar la sfârșit ovațiile publicului nu se mai terminau!); alta, a Cătălinei Buzoianu, punând într-o nouă lumină muzica și textul (în original, dar... reduse aproape la jumătate), printr-o imagine scenică esențializată și totodată, grație raportului spațial dintre voci și instrumente pe care îl deteminau decorurile lui Cătălin Arbore, concepute pe verticală, cu un relief puternic conturat; în fine, cea a lui Andrei Șerban, ale cărei năstrușnic amestec de didacticism și *kitsch* (dar cu partitura integrală și în limba franceză!) probabil că n-ar mai fi scandalizat pe nimeni dacă n-ar fi înlocuit montările anterioare, ci le-ar fi completat doar, într-o manieră atât de originală...

Așa, însă, suntem nevoiți să-l așteptăm încă pe *Oedip* (ca și pe Godot!); acum, pe acela al vienezilor, iar apoi (cine știe câtă vreme?), pe al nostru, al bucureștenilor...

Lumița Vartolomei